

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

КУЦЕНКО СЕРГІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК (371.134:793.31) (043.3)

**ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ХОРЕОГРАФІЇ ЗАСОБАМИ
НАРОДНО-СЦЕНІЧНОГО ТАНЦЮ**

13.00.07 – теорія і методика виховання

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Умань – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент
Андрощук Людмила Михайлівна,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини,
завідувач кафедри хореографії та художньої культури.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Ніколаї Галина Юрївна,
Сумський педагогічний університет
імені А. С. Макаренка,
завідувач кафедри мистецької педагогіки та
хореографії;

кандидат педагогічних наук
Богута Валентина Миколаївна,
Полтавський державний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка,
старший викладач кафедри початкової і дошкільної
освіти.

Захист відбудеться «17» грудня 2015 р. об 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 74.053.02 в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини за адресою: 20300, Черкаська обл., м. Умань, вул. Садова, 2.

З дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (20300, Черкаська обл., м. Умань, вул. Садова, 2).

Автореферат розіслано «17» листопада 2015 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. І. Ревнюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У зв'язку з реформуванням вищої освіти гостро постає необхідність оптимізації освітнього простору. Провідну роль у цьому процесі, безумовно, відіграє педагог. Саме тому у багатьох наукових дослідженнях робиться спроба виокремити оптимальний набір характеристик, що дозволяють учителю бути успішним у сучасному нестабільному освітньому середовищі. Однією з провідних характеристик, необхідних педагогу, є творчість. На сучасному етапі розвитку суспільства стає пріоритетним спрямування вищої освіти на формування творчої особистості майбутнього педагога-хореографа. Адже саме вчитель-творець здатний забезпечити максимальну реалізацію креативних потенцій молодого покоління.

Проблема формування творчого потенціалу особистості знайшла широке обґрунтування в Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національній доктрині розвитку освіти у XXI столітті, Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та ін.

Модернізація освіти диктує нові вимоги до особистості педагога як ключової фігури у її сфері. Формування у студентської молоді творчого потенціалу, світобачення, орієнтованого на творчість, – одне із найважливіших завдань педагогічної науки. Стан реформації хореографічної освіти пробуджує все більший інтерес до підвищення якості процесу підготовки майбутніх учителів танцю. Формування творчого потенціалу особистості майбутнього вчителя хореографії є одним із найактуальніших завдань сучасної мистецької освіти, яка в нинішній час перебуває на етапі глобальних перетворень у системі вищої освіти України.

У зв'язку з актуальністю цієї проблеми постає об'єктивна необхідність формування творчого потенціалу студентів-хореографів, які навчаються у вищих навчальних закладах України. Тому перед педагогічною вищою школою стоїть завдання пошуку ефективних засобів поєднання високої професійної підготовки з формуванням творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії. Потужним вектором діяльності для формування творчого потенціалу особистості майбутнього вчителя хореографії є мистецтво народно-сценічного танцю як специфічна форма відображення та узагальнення дійсності в художніх образах.

У дослідженнях сучасних учених велика увага приділяється осмисленню сутності і змісту творчості (К. Абульханова-Славська, Г. Канов, В. Клименко, А. Лук, А. Мелік-Пашаєв, А. Матейко, А. Менегетті, В. Ніколко, Я. Пономарьов, В. Рибалко, В. Роменець, Б. Теплов, О. Туриніна, А. Шумілін та ін.); творчому потенціалу особистості (Б. Ананьєв, В. Андреев, З. Байгільдіна, В. Барко, В. Богута, М. Лазарєв, А. Лукановська, Р. Серьожникова, О. Чаплигін, Е. Яковлева та ін.); розвитку особистості у творчій діяльності (Ю. Кулюткін, О. Матюшкін, Л. Путляєва, А. Соколов, В. Шубинський та ін.); підготовці вчителя до творчої професійної діяльності (Ю. Азаров, Л. Андрощук, О. Бялик, І. Зязюн, В. Кан-Калік, О. Коберник, Л. Москальова, М. Нікандров, Д. Пащенко, О. Пехота, В. Риндак); формуванню творчого потенціалу майбутнього педагога у процесі вивчення мистецьких дисциплін (В. Воеводін, Г. Гладишев, О. Музика, О. Олексюк, В. Орлов, О. Отич, Г. Падалка, О. Рудницька, О. Шамріна та ін.).

Аналіз наукових праць (О. Бойко, Т. Благова, О. Бурля, І. Герц, І. Гутник, С. Забрєдовський, Г. Ніколаї, Т. Саєнко, О. Таранцева, П. Фриз, Т. Чурпіта та ін.)

доводить, що вирішальну роль у підготовці вчителя хореографії відіграє цілеспрямований процес максимальної реалізації творчих потенцій особистості студента, який можливий за умови формування творчого потенціалу майбутнього педагога у вищому навчальному закладі.

Варто підкреслити, що при всій увазі психолого-педагогічних досліджень до творчого потенціалу особистості, її розвитку у творчій діяльності, підготовки майбутнього вчителя до творчої професійної діяльності, до спектру проблем розвитку хореографічного мистецтва, все ж залишається осторонь проблема формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю.

Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена *суперечностями*, які потребують вирішення, зокрема, між:

- соціальним запитом на підготовку творчого педагога та традиційною репродуктивною системою професійної підготовки;
- виховним потенціалом народно-сценічного танцю та відсутністю науково обґрунтованих методичних рекомендацій щодо його використання у формуванні творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії;
- метою і завданнями інноваційної системи мистецької освіти та традиційними методиками викладання дисципліни «Теорія і методика народно-сценічного танцю».

Отже, необхідність вирішення виявлених суперечностей, актуальність і недостатня розробленість наукової проблеми у педагогічній теорії і виховній практиці зумовили вибір теми дисертації – **«Формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана згідно з науково-дослідною темою кафедри хореографії та художньої культури Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини «Розвиток творчої індивідуальності майбутнього вчителя хореографії засобами танцювального мистецтва» (номер державної реєстрації 0111U007559). Дослідження здійснювалося в рамках комплексного науково-дослідного проекту «Теоретичні та методичні засади розвитку хореографічно-педагогічної освіти в Україні» (номер державної реєстрації 0115U000603). Тема дисертаційного дослідження затверджена вченою радою Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 8 від 22.03.2010 р.) й узгоджена в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні при НАПН України (протокол № 6 від 14.06.2011 р.).

Мета дослідження – на основі теоретичного обґрунтування досліджуваної проблеми і вивчення виховної практики вищих навчальних закладів визначити та експериментально перевірити педагогічні умови формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю.

Гіпотеза дослідження. Процес формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю буде ефективним при реалізації таких педагогічних умов: цілеспрямована позитивна мотивація студентів на віру в свої творчі сили, постійний розвиток власного творчого потенціалу; забезпечення комплексного розвитку індивідуально-творчих та діяльнісно-творчих

здібностей студентів у процесі аудиторної роботи; удосконалення змісту, форм і методів вивчення народного танцю у позааудиторній мистецько-хореографічній діяльності.

Відповідно до мети й гіпотези визначено **завдання дослідження:**

1. На основі аналізу наукових джерел із проблеми формування творчого потенціалу особистості уточнити сутність ключових понять роботи.
2. З'ясувати виховний потенціал народного хореографічного мистецтва, його роль у формуванні творчого потенціалу особистості.
3. Визначити критерії, показники та охарактеризувати рівні сформованості творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю.
4. Обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії на заняттях народно-сценічного танцю.

Об'єкт дослідження – процес формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю.

Методи дослідження: *теоретичні:* аналіз, порівняння та узагальнення філософської, психолого-педагогічної, методичної та мистецтвознавчої літератури з проблеми дослідження; узагальнення педагогічного досвіду, який дав змогу визначити основні положення при здійсненні теоретичного аналізу стану проблеми дослідження, уточненні ключових понять дослідження, визначенні педагогічних умов формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю; *емпіричні:* вивчення, оцінка сучасного стану проблеми, педагогічне спостереження, бесіди, анкетування, тестування, аналіз документації та творчих робіт студентів для з'ясування вихідного рівня сформованості творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний) для перевірки ефективності педагогічних умов формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю; *статистичні:* опрацювання експериментальних даних (математична обробка та інтерпретація результатів) з метою перевірки ефективності визначених педагогічних умов формування творчого потенціалу майбутніх учителів хореографії засобами народно-сценічного танцю.

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилося на базі Херсонського державного університету, Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського, Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка. У дослідженні брали участь 444 студенти, відповідно – в експериментальній групі 228 осіб, у контрольній – 216 осіб.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *вперше* обґрунтовано педагогічні умови формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю (цілеспрямована позитивна мотивація студентів на віру в свої творчі сили,

постійний розвиток власного творчого потенціалу; забезпечення комплексного розвитку індивідуально-творчих та діяльнісно-творчих здібностей студентів у процесі аудиторної роботи; удосконалення змісту, форм і методів вивчення народного танцю у позааудиторній мистецько-хореографічній діяльності); визначено критерії (когнітивно-творчий, мотиваційно-ціннісний, діяльнісно-творчий), показники (знання, уміння, навички у сфері хореографічної діяльності, наявність позитивної мотивації, цілеспрямованість, загальні та спеціальні творчі здібності, креативність, творча активність, творчий досвід) та рівні (високий, середній, низький) сформованості творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії;

– *уточнено* зміст поняття «творчий потенціал майбутнього вчителя хореографії» та його структуру;

– *подальшого розвитку* набули форми і методи аудиторної та позааудиторної навчально-виховної роботи із майбутніми вчителями хореографії.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці й упровадженні у навчально-виховний процес вищих навчальних закладів навчально-методичного комплексу, який складається з навчально-методичного посібника «Теорія і методика народно-сценічного танцю», навчальної програми з дисципліни «Теорія і методика народно-сценічного танцю» та методичних матеріалів до формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю.

Результати дослідження можуть бути використані в навчально-виховному процесі вищих педагогічних навчальних закладів при викладанні дисципліни «Теорія і методика народно-сценічного танцю», у системі підвищення професійної кваліфікації.

Матеріали дослідження *впроваджено* в навчально-виховний процес Херсонського державного університету (довідка № 01–28/1273 від 08.06.2015 р.), Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського (довідка № 1420 від 09.06.2015 р.), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка № 1522/01 від 16.06.2015 р.), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка № 937 від 17.06.2015 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення, висновки і результати дослідження доповідалися на науково-практичних конференціях різного рівня, зокрема: *міжнародних* – «Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір» (Київ, 2012); «Мистецтво в контексті мистецької парадигми: вітчизняний та зарубіжний досвід» (Умань, 2013); «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти» (Київ, 2013); «Теоретичні та методичні засади розвитку мистецької освіти в контексті європейської інтеграції: інтеркультурний вимір» (Суми, 2013); «Мистецтво у контексті освітньої парадигми: вітчизняний та зарубіжний досвід» (Умань, 2013); «Актуальные проблемы психологии и педагогики детства: тенденции, парадигмы, перспективы развития» (Республіка Башкортостан, Стерлітамак, 2013); «Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ століття» (Київ, 2014); «Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: здобутки, проблеми та перспективи» (Умань, 2014); «Развитие творческого

потенціала личности и общества» (Чехія, Прага, 2014); «Людина – культура – мистецтво» (Луганськ, 2014); «Мистецька освіта ХХІ століття: виклики сьогодення» (Кіровоград, 2014); *всеукраїнських* – «Тенденції і перспективи розвитку світового хореографічного мистецтва» (Полтава, 2010); «Гуманне виховання як формуюча складова сучасного змісту освіти» (Умань, 2012); «Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: здобутки, проблеми та перспективи» (Умань, 2011–2013); «Актуальні проблеми підготовки сучасного вчителя» (Умань, 2012–2013); «Творча спадщина Тараса Шевченка як чинник національно-патріотичного виховання майбутніх учителів мистецьких дисциплін» (Умань, 2014); «Мистецька освіта в Україні: проблеми теорії і практики» (Київ, 2014); «Молодь, наука, освіта та мистецтво» (Умань, 2014); «Проблеми та перспективи розвитку хореографічного мистецтва» (Херсон, 2014–2015); «Сучасні стратегії розвитку хореографічної освіти» (Умань, 2014–2015), а також на засіданнях кафедри хореографії та художньої культури Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Публікації. З теми дослідження є 25 одноосібних публікацій, із яких 10 відображають основні наукові результати, 13 – апробаційного характеру, 2 – додатково висвітлюють наукові результати.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел (263 найменування, зокрема, 7 іноземною мовою), 22 додатки на 90 сторінках. Загальний обсяг роботи 315 сторінок, з них основного тексту – 200 сторінок. Робота містить 10 рисунків, 24 таблиці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, показано ступінь його наукової розробки та зв'язок з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, гіпотезу, завдання, окреслено об'єкт та предмет, охарактеризовано методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення дисертаційної роботи; викладено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження, публікації, структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі** – *«Теоретичні основи формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю»* – проаналізовано стан розробленості досліджуваної проблеми в науковій літературі; визначено сутність і структуру творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії, з'ясовано виховний потенціал народного хореографічного мистецтва, його значення у формуванні творчого потенціалу особистості; визначено критерії, показники та охарактеризовано рівні сформованості творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії; представлено результати констатувального етапу експериментального дослідження.

На основі аналізу психолого-педагогічної та мистецької літератури уточнено зміст понять «творчість», «потенціал», «творча особистість», «творчий потенціал».

У ході аналізу поняття «творчий потенціал людини» встановлено, що воно досить широко використовувалося психологами (В. Асєєв, Д. Богоявленська, Л. Виготський, В. Дружинін, Л. Єрмолаєва-Томіна, О. Клепіков, О. Кульчицька,

І. Кучерявий, А. Матюшкін, В. Моляко, С. Рубінштейн, С. Степанов, О. Тихомиров та ін.). На думку провідних науковців, творчий потенціал є рушійною силою творчого зростання особистості.

Ґрунтовно вивчали творчий потенціал педагоґи (Т. Андронова, Г. Гладішев, В. Загвязинський, П. Кравчук, Н. Кічук, Ю. Колеснікова, В. Комар, Л. Кропочева, Н. Кузьміна, С. Сисоева, Н. Посталюк, В. Сластьонін, М. Шопіна та ін.). Дослідження науковців констатують факти позитивного впливу творчого потенціалу на зростання професіоналізму.

Унаслідок вивчення філософських, психолого-педагоґічних наукових досліджень визначаємо *творчий потенціал особистості* як сукупність нереалізованих, але наявних у людини якостей і здібностей, які визначають нові шляхи творчого процесу, що ведуть до нестандартного бачення та ориґінального вирішення проблем. *Творчий потенціал майбутнього вчителя хореографії* трактуємо як сукупність закладених від народження генетичних і фізіолоґічних особливостей, внутрішньої творчої енерґії, які забезпечують позитивний вплив на якість результату хореографічної діяльності.

Структуру творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії складають такі складові: індивідуально-творча – комплекс творчих здібностей студента-хореоґрафа (творче мислення, творча уява та творча фантазія); діяльнісно-творча – творча активність студента-хореоґрафа у процесі хореоґрафічної діяльності. Діяльнісно-творча складова характеризується такими компонентами та показниками: мотиваційно-діяльнісний (мотиви, потреби, цілі); пізнавально-діяльнісний (знання, уміння та навички); творчо-діяльнісний (творчо-виконавський, творчо-постановчий та педагоґічно-творчий досвід).

Відзначено, що сполучним компонентом структури творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії є креативність, яка є показником творчого розвитку та забезпечує актуалізацію творчого потенціалу студента-хореоґрафа. У структурі творчого потенціалу креативність характеризується проявом творчої активності та розглядається як здатність особистості відмовлятися від шаблонних стереотипів у процесі діяльності. Отже, з усієї сукупності якостей і проявів людської індивідуальності, що характеризують її творчі можливості, виділяємо ті природні прояви, які забезпечують наявність потенційних умов для розгортання творчого процесу, формування провідних якостей творчої особистості у процесі її життєдіяльності, активних життєвих позицій, що відкривають митцю красу і гармонію, щоб він приєднав їх до своєї природи і спроможний був утілити у свої вчинки.

Формування творчого потенціалу студентів-хореоґрафів в освітньому процесі передбачає їхнє залучення до систематичної творчої діяльності через мистецтво танцю. Хореоґрафічне мистецтво, на нашу думку, є ефективним засобом його формування, що проявляється у спроможності особистості задовольняти естетичні смаки та потреби, формувати емоційність, позитивне ставлення до навколишнього світу.

Формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії визначено нами як динамічний цілеспрямований процес кількісних і якісних змін особистісних характеристик студента, під різнобічним впливом якого відбувається зростання творчих сил особистості майбутнього фахівця.

Вважаємо, що у процесі формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії хореографічна діяльність, а саме вивчення теорії і методики народно-сценічного танцю, має важливе значення, оскільки відображає природний гармонійний шлях його розвитку, значущі потреби.

Народно-сценічний танець, як художня форма національної культури, містить у собі величезний виховний потенціал. У ньому відображаються соціальні, моральні та естетичні ідеали народу, його багатовікова історія, трудова діяльність, життєвий уклад, звичаї, мораль. Виховний вплив народного танцю полягає у привчанні майбутніх педагогів-хореографів до витримки, наполегливості, у проявах витривалості, спритності, вправності, а також формуванні волі, справедливості, чесності та колективізму. Вважаємо, що в такій діяльності досягається гармонія фізичного і духовного, розвивається здатність до естетичного сприйняття краси людського розуму і тіла, що проявляються в танцювальному русі.

На основі вивчення наукової літератури з досліджуваної проблеми, аналізу креативних якостей особистості студентів, що навчаються в різних освітніх установах за напрямом підготовки «Хореографія», ступеня їх вияву у навчальній діяльності, з метою вивчення стану розвитку креативності майбутніх учителів хореографії у навчальній діяльності, аналізу позитивного досвіду з проблеми дослідження та визначення початкового рівня сформованості творчого потенціалу студентів-хореографів, було організовано та проведено констатувальний експеримент.

Проаналізовано зміст програм фахових дисциплін, які реалізуються в освітньому процесі ВНЗ за напрямом підготовки «Хореографія»; педагогічну діяльність хореографів-педагогів та авторів програм і концепцій із хореографічного мистецтва для визначення ролі і місця творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії в освітній практиці. Крім того, на цьому етапі уточнювалися методика експериментальної роботи і діагностувальний інструментарій: запитання анкет та тестів для викладачів та студентів, що навчаються за напрямом підготовки «Хореографія».

Для аналізу та оцінки кількісно-якісних характеристик сформованості творчого потенціалу майбутніх учителів хореографії було визначено критерії (когнітивно-творчий, мотиваційно-ціннісний, діяльнісно-творчий), показники (знання, уміння, навички у сфері хореографічної діяльності, наявність позитивної мотивації, цілеспрямованість, загальні та спеціальні творчі здібності, креативність, творча активність, творчий досвід) та рівні (високий, середній, низький).

Констатувальний етап експерименту показав середній рівень сформованості творчого потенціалу майбутніх учителів хореографії в ЕГ та КГ, а саме: високий рівень сформованості творчого потенціалу мали 5,1 % студентів ЕГ та 5,3 % – КГ; середньому рівню відповідала сформованість творчого потенціалу у 62,7 % студентів із ЕГ та 63,0 % із КГ; низькому – відповідно, 32,0 % і 31,9 %.

Встановлено, що рівень творчого потенціалу студентів є недостатнім для якісного забезпечення освітнього процесу майбутнього вчителя хореографії. Виявлено основні проблеми та недоліки у формуванні творчого потенціалу, серед яких відзначимо низьку мотивацію до вивчення хореографічної спадщини; недостатнє впровадження аспектів хореографічного мистецтва в освітню програму

вищої освіти з урахуванням його особливостей і традицій; переважання репродуктивного характеру завдань.

Аналіз результатів констатувального етапу експерименту дозволив відзначити той факт, що у навчально-виховному процесі проблемі формування творчого потенціалу майбутніх учителів хореографії засобами народно-сценічного танцю приділяється недостатня увага. Ця обставина зумовила необхідність обґрунтування педагогічних умов ефективної реалізації процесу формування творчого потенціалу майбутніх учителів хореографії засобами народно-сценічного танцю.

У другому розділі – **«Педагогічні умови формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю»** – на основі аналізу наукових джерел, результатів констатувального експерименту обґрунтовано педагогічні умови формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю.

Першою педагогічною умовою формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії визначено *цілеспрямовану позитивну мотивацію на віру в свої творчі сили, постійний розвиток власного творчого потенціалу*.

Процес становлення творчої особистості для успішної професійної діяльності майбутнього вчителя хореографії неможливий без позитивної мотивації, яка є рушійною силою і джерелом натхнення у процесі творчої діяльності. Творча продуктивність майбутнього вчителя хореографії у процесі танцювальної діяльності залежить від його ставлення до неї, в основі чого закладено мотиви, що спрямовують і регулюють її, пов'язують результати дій з основними потребами особистості. Забезпечуючи повноцінне відчуття власних можливостей, потреби та цілі надають своєрідного імпульсу в процесі творчої діяльності, зумовлюють терпіння та витривалість, які є надзвичайно необхідними для реалізації життєвих устремлінь, а також для процесу формування творчого потенціалу студента-хореографа засобами народно-сценічного танцю.

Встановлено, що значну роль у позитивній мотивації діяльності відіграє цілеспрямованість, яка веде майбутнього хореографа до бажаного результату, забезпечує віру студента в свої творчі сили та свідоме прагнення до досягнення мети. Силу віри у власні творчі можливості характеризує: рішучість у виборі певних дій; упевненість у здійсненні конкретного вчинку; наполегливість у процесі реалізації творчого задуму; відсутність психологічних бар'єрів (низької самооцінки, надмірної самокритики, страху перед помилкою чи невдачею); домінування власних переконань при нав'язуванні чужих припущень з метою впливу на кінцевий результат; спрямованість на досягнення мети за будь-яких умов.

Другою педагогічною умовою формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю визначено *забезпечення комплексного розвитку індивідуально-творчих та діяльнісно-творчих здібностей студентів у процесі аудиторної роботи*.

Входження України у світовий освітній простір супроводжується значними змінами в педагогічній теорії та виховній практиці освітнього процесу і вимагає нових підходів до проблеми формування творчого потенціалу студента-хореографа, які потребують удосконалення змісту та методів підготовки фахівців у галузі хореографічного мистецтва, залучення їх до збагачення творчого досвіду. Реалізація

цієї педагогічної умови передбачає цілісний розвиток творчих, хореографічних, інтелектуальних та педагогічних здібностей студентів засобами народно-сценічного танцю та їх реалізацію у творчій діяльності з метою формування виконавського, постановчого та педагогічного досвіду майбутнього вчителя хореографії.

Серед основних форм організації навчальної діяльності студентів у процесі вивчення народно-сценічного танцю виділяємо аудиторну роботу (лекція, практичне (лабораторне) заняття та самостійна робота). З метою комплексного розвитку індивідуально-творчих та діяльнісно-творчих здібностей студентів аудиторні заняття народно-сценічним танцем зосереджувалася на інтерактивній взаємодії викладача і студента, організовувалася від репродуктивної діяльності до творчої, що позитивно впливало на формування нових здібностей, ефективно засвоєння змісту навчання. Організація педагогічного процесу передбачала використання різноманітних форм навчально-виховної роботи, вибір яких зумовлювався пріоритетними завданнями освіти та умовами їх здійснення.

Орієнтація освітнього процесу скеровувалася на творчо-діяльнісний підхід до професійної підготовки студентів. Творчо-діяльнісний підхід у підготовці студентів-хореографів до професійної діяльності передбачає обумовленість формування творчого потенціалу через творчий і діяльнісний аспекти педагогічного процесу та застосування проблемно-розвивальних засобів навчання (творчих завдань, інтерактивних технологій), спрямованих на комплексний розвиток індивідуально-творчих та діяльнісно-творчих здібностей студентів у процесі аудиторної роботи.

Творчі завдання є відповідним знаряддям творчого впливу на особистість студента-хореографа у процесі вивчення народно-сценічного танцю. Вони забезпечують формування рис та якостей творчого педагога, здатного до новаторського бачення та вирішення проблем навчально-виховного процесу, адже студент підсвідомо активізує важливі для процесу творчості процеси, такі як творче мислення, творча уява, фантазія. Таким чином, перетворюючи одні образи в інші, засвоюючи прийоми переосмислення та аналізу умов для реалізації нових образів, кожен студент отримує можливість видозмінювати їх результат у процесі розв'язання, аби одержати оригінальний творчий продукт.

З метою формування творчого потенціалу студента-хореографа доцільним є застосування інтерактивних технологій у процесі вивчення народно-сценічного танцю, які створюють умови для творчого самовираження в танці, засвоєння та передачі знань і вмінь, відкриваючи широкий простір для самореалізації студента-хореографа, включають у себе спланований результат навчального процесу і забезпечують активний характер взаємодії студента й викладача на засадах співпраці та співтворчості.

Третьою педагогічною умовою формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю визначено *удосконалення змісту, форм і методів вивчення народного танцю у позааудиторній мистецько-хореографічній діяльності.*

У процесі наукового дослідження з'ясовано, що демократизація нинішнього суспільства вимагає від майбутніх учителів плюралізму творчих ідей. На всіх етапах підготовки майбутнього педагога-хореографа вища школа формує різнобічно виховану особистість з високим рівнем творчого потенціалу. Протягом тривалого

періоду технологія аудиторної системи навчання була найбільш ефективною для масової передачі знань, умінь та навичок майбутнім учителям. Зміни, які відбуваються в сучасній системі освіти, постійно вимагають пошуку нових способів передачі досвіду, застосування нових педагогічних технологій, спрямованих на розвиток творчої, ініціативної, самостійної особистості. Тому постає необхідність упровадження в освітній процес альтернативних, особливо позааудиторних форм здійснення освітнього процесу.

Залучення студентів до позааудиторних форм роботи є важливою складовою процесу формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю, оскільки така діяльність передбачає низку різноманітних можливостей для особистісного розвитку студентів через їх залучення до різних видів творчої роботи. Реалізація цієї умови передбачає спрямованість на творчу самореалізацію майбутніх учителів хореографії; зміст та методи позааудиторної роботи зорієнтовані на творче засвоєння знань та їх практичне застосування у різних формах діяльності. Основними формами позааудиторної роботи студентів-хореографів, які ефективно забезпечують реалізацію третьої педагогічної умови, є: творчі зустрічі, участь у навчально-методичних семінарах, майстер-класи, творчі екскурсії, хореографічний ансамбль, концертна діяльність, участь у фестивалях, педагогічна практика, науково-дослідна робота, самостійна робота.

У третьому розділі – *«Результати формувального етапу дослідно-експериментальної роботи з формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю»* – описано методику експериментальної перевірки ефективності педагогічних умов формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю та подано результати дослідно-експериментальної роботи.

Вивчення ефективності та результативності обґрунтованих педагогічних умов формування творчого потенціалу майбутніх учителів хореографії стало головним завданням формувального експерименту, який проводився зі студентами експериментальної групи на базі авторської програми «Теорія і методика народно-сценічного танцю». На формувальному етапі експерименту студенти контрольної та експериментальної груп навчалися в рамках встановленої навчальної програми, але в експериментальній групі варіативна частина блоку реалізувалася у спеціально створених педагогічних умовах.

На початковому етапі формувального експерименту передбачалася організація навчально-виховного процесу, зорієнтованого на забезпечення першої педагогічної умови формування творчого потенціалу майбутніх учителів хореографії засобами народно-сценічного танцю. У ході лекцій, бесід, дискусій значна увага приділялася орієнтації студентів на пошуково-творчу діяльність. Їм пропонувалася серія евристичних запитань, які б наштовхували на пошук відповідей із набутого досвіду та додаткової літератури. Чільне місце у процесі формування інтересу до навчання мало створення проблемних ситуацій з метою навмисного зіткнення студентів із труднощами. Зокрема, широкого застосування набули новітні інформаційні технології подачі навчального матеріалу з метою формування знань про народно-сценічний танець, його значення в соціальному середовищі: інтелектуальна гра-

марафон «Найрозумніший у сфері народного танцю», «Мозковий штурм», «Кейс-метод», «Питання до тексту» тощо.

Для цілеспрямованого стимулювання позитивних мотивів до пізнання, самовдосконалення, творчої діяльності та самовираження студентам пропонувалися відеоперегляди кращих зразків народно-сценічного хореографічного мистецтва у професійному виконанні найвідоміших хореографічних колективів України та світу. Вагому роль у процесі формування мотиваційно-потребнісної сфери студентів відіграло перспективне планування результатів навчальної діяльності, свого професійного та творчого зростання: написання творів про те, якого результату вони очікують досягнути по завершенні семестру, курсу та загалом навчання.

Студенти систематично залучалися до творчих експериментів, які передбачали побудову власних хореографічних етюдів посеред зали, а також тренувальних вправ біля станка. Важливим етапом експерименту стало формування виконавського, постановочного та педагогічного творчого досвіду студентів на основі розвитку творчих, хореографічних та педагогічних здібностей на заняттях народно-сценічного танцю. Розроблено комплекс проблемно-розвивальних завдань (на основі побудови хореографічних комбінацій та етюдів; із створенням ситуацій з можливістю вибору певної дії; з елементами гри та змагання; на основі імпровізації).

Дієвою формою позааудиторної роботи зі студентами визначено творчі зустрічі із провідними діячами народного хореографічного мистецтва, участь у навчально-методичних семінарах і майстер-класах з народно-сценічного танцю. Зокрема, у рамках Всеукраїнського науково-методичного семінару «Збереження та розвиток українського народного танцю» було проведено творчу зустріч та майстер-клас народного артиста України, професора, академіка Б. Колногузенка; у рамках Всеукраїнського семінару «Тенденції розвитку світового хореографічного мистецтва» було проведено творчу зустріч та майстер-клас із народного танцю директором культурно-мистецького центру Київського національного торговельно-економічного університету, хореографом Р. Фондерою.

Для студентів організовувалися творчі екскурсії, що передбачали походи на природу, поїздки на концерти провідних хореографічних колективів тощо. Зокрема, на концерти театру народного танцю «Заповіт» Харківської державної академії культури, Академічного театру музики, пісні і танцю «Зоряни» Кіровоградської обласної філармонії, Черкаського академічного заслуженого українського народного хору, Вінницької обласної філармонії з танцювальною програмою ансамблю пісні і танцю «Поділля», грузинського національного ансамблю танцю «Кутаїсі» та ін.

На заняттях народного аматорського ансамблю народного танцю «Яворина» студенти мали можливість переймати досвід творчої роботи керівника колективу для подальшого застосування у педагогічній практиці; активізувати свої вміння перетворювати звичайні танцювальні рухи в оригінальні твори мистецтва; займатися творчою діяльністю під час постановки танцювальних композицій, підбору хореографічної лексики, пошуку образного вирішення твору, втілення його основної ідеї, удосконалення виконавської майстерності, розробки ескізу костюма.

Важливе значення у формуванні творчого потенціалу мала участь студентів у хореографічних фестивалях та концертних програмах. У цілому за період

формування експерименту студенти мали змогу продемонструвати свої вміння та здібності, виступивши перед глядачами на сценах різного рангу понад 230 разів.

Навчальна педагогічна практика, яка забезпечує підготовку студента до професійної педагогічної діяльності у школі, та виробнича (у позашкільних навчальних закладах) сприяла розвитку професійного досвіду студента як керівника хореографічного колективу. Студенти розробляли плани-конспекти уроку народно-сценічного танцю; створювали народно-сценічний екзерсис; готували етюди у характері танців різних народів світу; проводили заняття народно-сценічного танцю з учнями; здійснювали постановки танців народів світу; готували та проводили виховні заходи тощо. Результати своєї діяльності студенти мали можливість продемонструвати на щорічних фестивалях хореографічного мистецтва «Грайлива веселка», «Квітнева феєрія» та ін.

Невід'ємною формою позааудиторної діяльності була і науково-дослідна робота, яка спрямовувалася на розвиток інтелектуальних здібностей, формування наукового світогляду та навичок науково-дослідної діяльності майбутніх учителів хореографії. Зокрема, організовано проблемну групу «Формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю». З метою презентації наукових розвідок студенти взяли участь у 16 наукових конференціях різного рівня, щорічних науково-творчих олімпіадах з народно-сценічного танцю.

Процес формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю передбачав залучення студентів експериментальних груп до творчої діяльності через виконання проблемно-розвивальних завдань та реалізації в освітньому процесі сприятливих педагогічних умов формування їхнього творчого потенціалу засобами народно-сценічного танцю.

За результатами порівняльного аналізу експериментальної роботи констатована позитивна динаміка рівнів сформованості творчого потенціалу майбутніх учителів хореографії ЕГ із середнього на високий. Результати експерименту вказують на ефективність педагогічних умов формування творчого потенціалу майбутніх учителів хореографії засобами народно-сценічного танцю.

Дані дослідження підтверджують, що кожену зміну кількісних показників у бік збільшення в експериментальній групі по відношенню до показників контрольної групи можна розглядати як показник підвищення рівня творчого потенціалу майбутніх учителів хореографії в експериментальній групі (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка рівнів сформованості творчого потенціалу майбутніх учителів хореографії засобами народно-сценічного танцю

Рівні	ЕГ			КГ		
	Констатувальний експеримент	Формувальний експеримент	Приріст	Констатувальний експеримент	Формувальний експеримент	Приріст
Високий	12 (5,3 %)	51 (22,4 %)	+17,1	11 (5,1 %)	16 (7,4 %)	+2,3
Середній	143 (62,7 %)	158 (69,3 %)	+6,6	136 (63,0 %)	154 (71,3 %)	+8,3
Низький	73 (32,0 %)	19 (8,3 %)	-23,7	69 (31,9 %)	46 (21,3 %)	-10,6

Результати експерименту підтвердили ефективність застосування запропонованих нами педагогічних умов формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю.

Для перевірки достовірності отриманих результатів експериментального дослідження було проведено їх математично-статистичну обробку за допомогою непараметричного критерію χ^2 (критерію Пірсона). Виходячи з аналізу результатів дослідження, можна стверджувати, що після здійснення формувального експерименту позитивні зміни викликані не випадковими обставинами, а є наслідком комплексної роботи з реалізації педагогічних умов в освітньому процесі ВНЗ.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні наведено теоретичне узагальнення проблеми формування творчого потенціалу і запропоновано новий підхід до вирішення важливого й актуального завдання, що полягає в обґрунтуванні й експериментальній перевірці педагогічних умов формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю.

1. На основі аналізу наукових джерел із проблеми формування творчого потенціалу з'ясовано, що в сучасних умовах глобалізації розвитку освітянської діяльності проблема підготовки творчого вчителя набуває винятково важливого значення у зв'язку з докорінною реформацією сучасної вищої освіти, що вимагає від педагога потужного творчого потенціалу.

Творчий потенціал особистості – це сукупність нереалізованих, але наявних у людини якостей і здібностей, які визначають нові шляхи творчого процесу, що ведуть до нестандартного бачення та оригінального вирішення проблем. Творчий потенціал майбутнього вчителя хореографії визначаємо як сукупність закладених від народження генетичних і фізіологічних особливостей, внутрішньої творчої енергії, які забезпечують позитивний вплив на якість результату хореографічної діяльності.

Структуру творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії складають такі її складові: індивідуально-творча – комплекс творчих здібностей студента-хореографа (творче мислення, творча уява та творча фантазія); діяльнісно-творча – творча активність студента-хореографа у процесі хореографічної діяльності. Діяльнісно-творча складова характеризується такими компонентами та показниками: мотиваційно-діяльнісний (мотиви, потреби, цілі); пізнавально-діяльнісний (знання, уміння та навички); творчо-діяльнісний (творчо-виконавський, творчо-постановчий та педагогічно-творчий досвід).

Формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії потрактовано нами як динамічний цілеспрямований процес кількісних і якісних змін особистісних характеристик студента, під різнобічним впливом якого відбувається зростання творчих сил особистості майбутнього фахівця.

2. З'ясовано виховний потенціал народного хореографічного мистецтва, його роль у формуванні творчого потенціалу особистості, що є особливою художньо-комунікативною освітньою системою і, як показує педагогічний досвід, дієвим засобом збагачення творчого досвіду особистості майбутнього вчителя хореографії. Народний танець є важливим засобом накопичення й передачі соціального досвіду, однією з вищих духовних цінностей народу та ефективним засобом для всебічного виховання. Значний виховний вплив народний танець має на особистість студента-

хореографа у контексті збереження та розвитку національної культури, можливості осягати та розширювати кругозір у спілкуванні з традиціями, що дійшли з глибини століть і зберегли багатство етнічної самосвідомості, високу духовність і благородство душі народу.

Сутнісними характеристиками народної танцювальної культури є моральність, естетичність, інтелектуальність, працелюбство та фізична досконалість. Характер і змістовність народно-сценічного танцю обумовлені його призначенням у житті, тим, що він виражається і стверджується в емоційно-образній формі, сприяючи різнобічному, гармонійному вихованню майбутнього вчителя хореографії. Зміст народно-сценічного танцю передається за допомогою вдосконалених виражальних засобів, які слугують потужним інструментарієм для процесу формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії на заняттях народно-сценічного танцю.

3. Критеріями сформованості творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю визначено: когнітивно-творчий, мотиваційно-ціннісний, діяльнісно-творчий, які характеризують рівень (низький, середній, високий) сформованості творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії за визначеними показниками (знання, уміння, навички у сфері хореографічної діяльності, наявність позитивної мотивації, цілеспрямованість, загальні та спеціальні творчі здібності, креативність, творча активність, творчий досвід).

Констатувальне діагностування виявило недостатній рівень сформованості досліджуваного феномену, а саме: високий рівень сформованості творчого потенціалу мали 5,1 % студентів експериментальної групи та 5,3 % – контрольної; середньому рівню відповідала сформованість творчого потенціалу у 62,7 % майбутніх учителів із експериментальної та 63,0 % – із контрольної групи; низькому – відповідно, 32,0 % і 31,9 %.

4. Обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії на заняттях народно-сценічного танцю: цілеспрямована позитивна мотивація студентів на віру в свої творчі сили, постійний розвиток власного творчого потенціалу; забезпечення комплексного розвитку індивідуально-творчих та діяльнісно-творчих здібностей студентів у процесі аудиторної роботи; удосконалення змісту, форм і методів вивчення народного танцю у позааудиторній мистецько-хореографічній діяльності.

Перша педагогічна умова передбачала виховання у студентів інтересу до народно-сценічного танцю, розуміння його сенсу, позитивного ставлення до професії та усвідомлення важливості власної хореографічної діяльності через удосконалення змісту навчального матеріалу та організації навчально-виховної діяльності з урахуванням запитів студентів. Реалізацію цієї умови забезпечило проведення лекцій, навчально-виховних бесід, дискусій розвивального і виховного значення; застосування інформаційних та інтерактивних технологій; перспективне планування власного професійного та творчого зростання.

Реалізація другої педагогічної умови здійснювалася шляхом цілісного розвитку творчих, хореографічних, інтелектуальних та педагогічних здібностей студентів засобами народно-сценічного танцю з метою формування виконавського, постановчого та педагогічного досвіду майбутнього вчителя хореографії та з

орієнтацією освітнього процесу на творчо-діяльнісний підхід, що передбачав застосування спеціально розробленого комплексу проблемно-розвивальних творчих завдань.

Третя педагогічна умова втілювалася через залучення майбутніх учителів хореографії до позааудиторної мистецько-хореографічної діяльності, яка ґрунтувалася на інтерактивній взаємодії викладача і студента, сприяла самовдосконаленню та творчому розвитку студента, пробуджуючи ініціативність та позитивно впливаючи на якість навчально-виховного процесу, через застосування таких форм, як: творчі зустрічі, участь у навчально-методичних семінарах, майстер-класах, творчі екскурсії, хореографічний ансамбль, концертна діяльність, участь у фестивалях, педагогічна практика, науково-дослідна робота, самостійна робота.

Контрольний зріз показав помітну позитивну динаміку рівня сформованості творчого потенціалу за всіма критеріями в експериментальній групі, а саме: збільшилася кількість студентів із високим (+17,1 %), та середнім (+6,6 %) рівнями сформованості творчого потенціалу, водночас зменшилася кількість студентів із низьким (-23,7 %), тоді як у контрольній групі ці зміни незначні: відповідно +2,3 %, +8,3 % та -10,6 %. Це дає підстави стверджувати про ефективність педагогічних умов і досягнення мети дисертаційного дослідження.

Проведене дослідження не вичерпує багатогранності теоретичних і практичних пошуків розв'язання проблеми. *Подальшого вивчення* потребують особливості формування творчого потенціалу майбутніх учителів хореографії в умовах навчання в магістратурі та розробка відповідних навчально-методичних матеріалів. З урахуванням актуальності досліджуваної теми *рекомендовано*: розроблений навчально-методичний комплекс упроваджувати у навчально-виховний процес студентів-хореографів педагогічних ВНЗ України у процесі вивчення дисципліни «Теорія і методика народно-сценічного танцю».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковані основні результати дисертації

1. Куценко С. В. Жанрова різноманітність народно-сценічного танцю як засіб розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії / С. В. Куценко // Проблеми підготовки сучасного вчителя : зб. наук. пр. Уманського держ. пед. ун-ту імені Павла Тичини / [ред. кол.: Побірченко Н. С. (гол. ред.) та ін.]. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2010. – Вип. 2. – С. 154–159.

2. Куценко С. В. Розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя танцю засобами хореографічного мистецтва / С. В. Куценко // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : зб. наук. пр. Уманського держ. пед. ун-ту імені Павла Тичини / [ред. кол.: Побірченко Н. С. (гол. ред.) та ін.]. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2011. – Вип. 39, ч. 1. – С. 67–73.

3. Куценко С. В. Пізнавальні психічні процеси як складова формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії / С. В. Куценко // Проблеми підготовки сучасного вчителя : зб. наук. пр. Уманського держ. пед. ун-ту імені Павла Тичини / [ред. кол.: Побірченко Н. С. (гол. ред.) та ін.]. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2012. – Вип. 6. – С. 145–154.

4. Куценко С. В. Позитивна мотивація майбутнього вчителя хореографії в процесі формування його творчого потенціалу засобами народно-сценічного танцю / С. В. Куценко // Нові технології навчання : наук.-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К. : Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки, 2013. – Вип. 76. – С. 106–113.

5. Куценко С. В. Вплив естетичного виховання на формування творчого потенціалу студента-хореографа засобами народно-сценічного танцю / С. В. Куценко // Проблеми підготовки сучасного вчителя : зб. наук. пр. Уманського держ. пед. ун-ту імені Павла Тичини / [ред. кол.: Побірченко Н. С. (гол. ред.) та ін.]. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2013. – Вип. 7. – С. 241–248.

6. Куценко С. В. Використання творчих завдань в процесі формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії на заняттях народно-сценічного танцю / С. В. Куценко // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : наук. журн. / [ред. кол.: Сбруєва А. А. (гол. ред.) та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2013. – № 7 (33). – С. 277–287.

7. Куценко С. В. Применение интерактивных технологий обучения на занятиях народно-сценического танца в процессе формирования творческого потенциала будущего учителя хореографии / С. В. Куценко // Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов. – Курск : Редакция журнала научных публикаций аспирантов и докторантов, 2013. – № 12. – С. 205–208.

8. Куценко С. В. Психолого-педагогічні умови формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю / С. В. Куценко // Проблеми підготовки сучасного вчителя : зб. наук. пр. Уманського держ. пед. ун-ту імені Павла Тичини / [ред. кол.: Побірченко Н. С. (гол. ред.) та інші]. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2014. – Вип. 9, ч. 2. – С. 154–161.

9. Куценко С. В. Творчо-діяльнісний підхід до навчання в процесі формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії / С. В. Куценко // Наукові записки Бердянського держ. пед. ун-ту. Сер.: Педагогічні науки : зб. наук. пр. – Бердянськ : БДПУ, 2014. – Вип. 3. – С. 149–154.

10. Куценко С. В. Формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю як процес всебічного виховання / С. В. Куценко // Наукові записки. – Вип. 133. – Сер.: Педагогічні науки. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. – С. 283–291.

Опубліковані праці апробаційного характеру

11. Куценко С. В. Творчий потенціал як наукова проблема / С. В. Куценко // Сучасні стратегії університетської освіти : якісний вимір : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 28–29 берез. 2012 р. / [за заг. ред. В. О. Огнев'юка ; ред. кол.: В. О. Огнев'юк, В. П. Андрущенко, Л. Л. Хоружа, О. М. Олексюк та ін.]. – К. : Київський ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – С. 636–645.

12. Куценко С. В. Виховний потенціал мистецтва українського народного танцю / С. В. Куценко // Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти : здобутки, проблеми та перспективи : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., 8 листоп. 2012 р. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2012. – С. 57–61.

13. Куценко С. В. Значение способностей будущего педагога-хореографа для процесса формирования его творческого потенциала средствами народно-

сценического танца / С. В. Куценко // Актуальные проблемы психологии и педагогики детства: тенденции, парадигмы, перспективы развития : сб. материалов Междунар. науч.-практ. конф., 20 нояб. 2013 г. / [под общ. ред. А. Г. Маджуга ; отв. секр. И. А. Синицина]. – Стерлитамак : Стерлитамакский филиал Башкирского гос. ун-та, 2013. – С. 154–157.

14. Куценко С. В. Формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю в процесі постановочної роботи / С. В. Куценко // Техніка Е. Жак-Далькроза як засіб творчого самовираження особистості майбутнього вчителя мистецьких дисциплін : матеріали Міжнар. наук.-практ. сем., 22 трав. 2013 р. – Умань : Візаві, 2013. – С. 66–70.

15. Куценко С. В. Роль науково-дослідної роботи в процесі формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю / С. В. Куценко // Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти : здобутки, проблеми та перспективи : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., 8 жовт. 2013 р. – Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. – С. 57–60.

16. Куценко С. В. Формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії на заняттях ансамблю народного танцю / С. В. Куценко // Мистецька освіта в контексті європейської інтеграції: інтеркультурний вимір : матеріали III Міжнар. наук. конф., 01–03 жовт. 2013 р. – Суми, 2013. – С. 89–90.

17. Куценко С. В. Формирование творческого потенциала будущего учителя хореографии средствами народно-сценического танца / С. В. Куценко // Development of the creative potential of a person and society : materials of the II International Scientific Conference on January 17–18, 2014. – Prague : Vědecko vydavatelské centrum «Sociosféra-CZ», 2014. – P. 178–185.

18. Куценко С. В. Формування педагогічних здібностей в системі підготовки майбутнього вчителя хореографії / С. В. Куценко // Мистецька освіта в Україні: проблеми теорії та практики : матеріали Всеукр. наук.-метод. конф., 27–28 лют. 2014 р. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – С. 71–73.

19. Куценко С. В. Становлення народно-сценічного танцю як навчальної дисципліни / С. В. Куценко // Молодь, освіта, наука та мистецтво : матеріали Всеукр. наук.-практ. сем., 27–28 листоп. 2014 р. / [ред. кол.: Дудник О. В. (гол. ред.), Калабська В. С. (відп. ред.) та ін.]. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2014. – С. 53–57.

20. Куценко С. В. Організація самостійної роботи студентів-хореографів у процесі вивчення теорії і методики народно-сценічного танцю / С. В. Куценко // Проблеми та перспективи розвитку хореографічного мистецтва : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 28 берез. 2014 р. / [під ред. В. В. Чуби]. – Херсон : МПП «Издательство» «ІТ», 2014. – С. 49–53.

21. Куценко С. В. Значення творчого мислення для процесу формування творчого потенціалу студента-хореографа засобами народно-сценічного танцю / С. В. Куценко // Сучасні стратегії розвитку хореографічної освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 23–24 трав. 2014 р. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2014. – С. 76–81.

22. Куценко С. В. Формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами стилізації народно-сценічного танцю / С. В. Куценко //

Сучасні стратегії розвитку хореографічної освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 16 трав. 2015 р. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2015. – С. 52–54.

23. Куценко С. В. Заняття в ансамблі народного танцю як складова процесу формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії / С. В. Куценко // Проблеми та перспективи розвитку хореографічного мистецтва : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 27 берез. 2015 р. – Херсон : МПП «Издательство» «ІТ», 2015. – С. 95–103.

Опубліковані праці, що додатково відображають наукові результати дисертації

24. Куценко С. В. Народно-сценічний танець як засіб виховання морально-естетичних якостей в процесі формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії / С. В. Куценко // Наукові записки науково-дослідної лабораторії «Етнологія Черкаського краю» / [гол. ред. Н. П. Сивачук] – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2014. – С. 109–112.

25. Теорія і методика народно-сценічного танцю : навч.-метод. посіб. / [упоряд. С. В. Куценко]. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2015. – 438 с.

АНОТАЦІЇ

Куценко С. В. Формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання. – Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Умань, 2015.

У дисертації проаналізовано стан розробленості проблеми формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю. З'ясовано сутність і структуру творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії. Уточнено зміст ключових понять дослідження. Визначено критерії (когнітивно-творчий, мотиваційно-ціннісний, діяльнісно-творчий), показники і рівні (низький, середній, високий) сформованості творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю.

Теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність педагогічних умов формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю (цілеспрямована позитивна мотивація студентів на віру в свої творчі сили, постійний розвиток власного творчого потенціалу; забезпечення комплексного розвитку індивідуально-творчих та діяльнісно-творчих здібностей студентів у процесі аудиторної роботи; удосконалення змісту, форм і методів вивчення народного танцю у позааудиторній мистецько-хореографічній діяльності). Розроблено навчально-методичне забезпечення процесу формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю.

Ключові слова: творчий потенціал, майбутній вчитель хореографії, народно-сценічний танець, педагогічні умови.

Куценко С. В. Формирование творческого потенциала будущего учителя хореографии средствами народно-сценического танца. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.07 – теория и методика воспитания. – Уманский государственный педагогический университет имени Павла Тычины, Умань, 2015.

В диссертации проанализировано состояние разработанности проблемы формирования творческого потенциала будущего учителя хореографии средствами народно-сценического танца. Раскрыта сущность и структура творческого потенциала будущего учителя хореографии. Уточнено содержание ключевых понятий исследования. Определены критерии (когнитивно-творческий, мотивационно-ценностный, деятельностно-творческий), показатели и уровни сформированности (низкий, средний, высокий) творческого потенциала будущего учителя хореографии средствами народно-сценического танца.

Теоретически обоснована и экспериментально проверена эффективность педагогических условий формирования творческого потенциала будущего учителя хореографии средствами народно-сценического танца (целенаправленная положительная мотивация студентов на веру в свои творческие силы, постоянное развитие своего творческого потенциала; обеспечение комплексного развития индивидуально-творческих и деятельностно-творческих способностей студентов в процессе аудиторной работы; совершенствование содержания, форм и методов изучения народного танца во внеаудиторной художественно-хореографической деятельности).

Разработано учебно-методическое обеспечение процесса формирования творческого потенциала будущего учителя хореографии средствами народно-сценического танца.

Ключевые слова: творческий потенциал, будущий учитель хореографии, народно-сценический танец, педагогические условия.

Kutsenko S. V. Formation of the Creative Potential of the Future Choreography Teacher by Means of Folk Dance. – Manuscript.

Scientific thesis for the degree of the Candidate of Pedagogical Sciences in specialty 13.00.07 – Theory and Methods of Education. – Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, 2015.

The state of the development of a problem of the creative potential formation of the future choreography teacher by means of folk dance has been analyzed in the thesis. It was determined that the basis of this process is the form of abilities presentation and the creative activity of students, which is expressed in choreography.

The essence and structure of the creative potential of the future choreography teacher have been revealed. The content of the key concepts of the study has been specified. The creative potential of future choreography teachers has been defined as a set of inherent from birth genetic and physiological characteristics, internal creative energy, providing a positive impact on the quality of the result in choreography. Formation of creative potential of future choreography teachers has been interpreted as a dynamic focused process of quantitative and qualitative changes in the personal characteristics of

the student, and the growth of the creative forces of future specialist is carried out under its influence.

The structure of the creative potential of future choreography teachers was represented by the following components: individual and creative – a set of student-choreographer creative abilities (creative thinking, imagination and creative fantasy); active and creative – creative activity of student-choreographer in choreography. Active and creative component has the following components and parameters: motivational and active (motives, needs, goals); cognitive and active (knowledge and skills); creative and active (executive, staging and teaching experience).

It was found that folk dance as an art form of national culture contains a huge educational potential, and its implementation may be achieved through the depths of its spiritual heritage. The educational potential of folk choreographic art is a special artistic and communicative educational system and an effective means of enriching creative experience of future choreography teachers. A profound understanding of dance elements of folk dances, obtaining techniques and methods of its implementation, the development of acting skills, which forms harmoniously developed, spiritually enriched person with a strong creative potential are the peculiarities of folk dance.

It was proved that the wide scope of higher educational institution opportunities is able to create a solid basis for the formation of the creative potential of the future choreography teacher under the influence of harmonious educational environment at folk dance classes.

The criteria (cognitive and creative, motivational and value, and creative and active) indicators and levels of formation (low, medium, high) of the creative potential of the future choreography teacher by means of folk dance have been defined.

Theoretically grounded and experimentally tested the pedagogical conditions of formation of the creative potential of future choreography teachers at folk dance classes (deliberate positive motivation of students to faith in the creative force, the need for constant development of their own creative potential, ensuring integrated development of individual creative and active-creative abilities of students in the classroom work; improvement of the content, forms and methods of studying folk dance in extracurricular artistic and choreographic activities).

Training and methodological support to the process of formation of the creative potential of the future choreography teacher by means of folk dance has been developed.

Based on analysis of the study results it was established that choreographic activities, such as studying the theory and techniques of folk dance, plays an important role in the formation of creative potential of future choreography teachers, displaying a natural and harmonious way of his development, significant needs and acting as an independent factor of targeted process.

It was proved that after the molding of formational experiment the positive changes were not caused by random circumstances, and were the results of a comprehensive work on the pedagogical conditions realization in the educational process of higher educational institution.

Key words: creative potential, future choreography teachers, formation of creative potential, folk dance, pedagogical conditions.

Підписано до друку 14.11.2015 р. Формат 60x90/16.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Тираж 100. Зам. 92.

«Видавництво “Науковий світ”»[®]
Свідоцтво ДК № 249 від 16.11.2000 р.
м. Київ, вул. Казимира Малевича (Боженка), 23, оф. 414.
200-87-15, 050-525-88-77
E-mail: nsvit23@ukr.net
Сайт: nsvit.cc.ua